

Modelele curriculare academice ale predării limbilor străine și standardele profesiei economice

Violeta Negrea

Conferențiar universitar doctor

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București

***Abstract.** The development of academic training in Romania is a must for our country to adapt to the European Union professional standards. The article makes reference to the late evolution of English for Special Purposes (ESP) training in several universities in the country and to the case-study of ESP learning in the Academy of Economic Studies in Bucharest.*

English for Special Purposes is an academic subject based on the long-term professional and social needs of the specialised labor force in market economy. Its authentic content and learning/teaching tasks are selected and adapted to the curriculum subjects that the students attend to make their access autonomous to original professional sources.

Key words: ESP (English for Special Purposes): Curriculum subject used for teaching specialists to communicate in the domain of their profession; original contents: selection of texts in a professional domain used to teach ESP; communication pedagogy: pedagogical ways and methods of teaching ESP effectively; autonomous studying: ability of specialists to study professional materials in a foreign language; linguistic behaviour/competence: communication skills in a professional domain

1. Învățământul limbilor străine și pregătirea profesională academică

Schimbările politice și sociale produse în societatea românească în ultimii ani impun cu necesitate regândirea valorilor educației care să raporteze învățământul universitar atât la propria-i funcționalitate, cât și la poziția sa socială. De aici nevoia elaborării unor modele curriculare adaptate experienței social-istorice și obiectivelor generale ale educației proprii unei societăți democratice, competitive, care să devină operaționale prin intermediul unor conținuturi și tehnici de învățare adecvate.

În acest context, reconsiderarea învățământului limbilor străine a căpătat o importanță deosebită, constituind una din condițiile accesului direct la sursele valorilor culturii universale și profesionale și, implicit, la specializarea și formarea unor abilități sporite de comunicare într-un domeniu profesional vizat.

Adoptarea modelelor curriculare ESP în învățământul universitar vocațional în care un domeniu profesional de referință constituie criteriul nonlingvistic în elaborarea programei, selectarea conținuturilor, metodologiei și tehnicilor de predare, dar și de evaluare a progreselor înregistrate de cursanți, reprezintă pentru România una din direcțiile formării capacității de adaptare la standardele profesionale din Uniunea Europeană.

2. Studiul limbii engleze aplicate în universitățile din România

Procesul de autonomizare și liberalizare a instituțiilor de învățământ superior de stat, constituirea instituțiilor de învățământ superior particulare au creat premisele operării

principiului concurenței, implicit a creșterii calității actului educativ. Unitățile de învățământ superior își elaborează propriile planuri de învățământ, programe pentru fiecare disciplină în parte, adaptate și adaptabile noilor obiective comandate de societatea însăși, de nevoile pieței forței de muncă specializate, de progresele rapide actuale ale științei și tehnicii moderne.

Sociologia educațională recunoaște că învățământul universitar este un agent al modificărilor sociale prin intermediul căruia societatea însăși se poate restructura. Introducerea studiului limbilor străine cu caracter aplicativ-profesional la nivel academic este de natură să favorizeze adaptarea la standardele civilizației economice ale Uniunii Europene, prin pregătirea superioară, flexibilă de profesioniști de ținută în toate domeniile. Cum competența lingvistică de limbă engleză într-un domeniu profesional a devenit o condiție sine qua non pentru exercitarea capacităților profesionale, în România se urmărește formarea și perfecționarea profesorilor de limbă engleză aplicată prin programe internaționale. Astfel, este oportun să fie menționată, în acest context, contribuția Consiliul Britanic de pe lângă Ambasada Marii Britanii la București în elaborarea și implementarea unor elemente reformatoare în domeniul ESP în cadrul programului guvernamental PROSPER (Project for Special Purpose English in Romania)⁽¹⁾. Obiectivele acestui program de lungă durată au în vedere specializarea profesorilor de limbă engleză aplicată în domenii-cheie ale reformei economice a țării. La început, acest proiect a angrenat șase instituții de învățământ superior din țară: cinci mari institute politehnice și Academia de Studii Economice București, după care și-a lărgit aria de cuprindere, ajungând la 18 institute de învățământ superior care își continuă colaborarea în vederea reformării curriculum-ului limbii engleze aplicate prin proiectarea de cursuri ESP proprii, elaborarea și prelucrarea de materiale didactice pe domenii profesionale de aplicație, formarea abilităților de achiziție a limbajului profesional (skill-uri), perfecționarea tehnologiilor de testare a achizițiilor de limbă străină specializată etc. Rezultatele se concretizează în noile modele curriculare ESP care statornesc standarde academice adaptate planurilor de învățământ vizate: dezvoltarea de abilități de comunicare scrisă și verbală la nivelul înțelegerii și transmiterii de informații profesionale în cadru formal, înțelegere la prima vedere a unui text profesional-tehnic, redactarea de texte în format standardizat specific domeniului vizat etc.).

Instituțiile de învățământ superior de stat sau particulare din țară au introdus în planurile lor de învățământ obiectul „limba străină” cu cel puțin un seminar săptămânal, pentru

care se face evaluarea finală prin proba de verificare sau examen. La Institutul Bancar Român, finanțat de Banca Națională a României și Asociația Română a Băncilor, este prevăzut, în planul de învățământ, un seminar ESP săptămânal. Aici profesorii sunt selecționați printr-un proces complex, cu caracter permanent, vizând perfecționarea continuă a acestora din punctul de vedere al pedagogiei limbilor străine, dar și al profesiunii bancare. Aceștia participă la cursuri de perfecționare în domeniul bancar, atât în țară, cât și în străinătate. Pe baza evaluării permanente a nevoilor pieței forței de muncă specializate din țara noastră, profesorii de limbă străină de aici își elaborează propriile conținuturi didactice, cu un pronunțat caracter profesionist. Unele aprecieri pot fi făcute, de asemenea, în legătură cu domeniul tehnic. În acest sens, este de menționat elaborarea unui manual de limbă engleză aplicată, cu conținut specific domeniului tehnic la Institutul Politehnic București, unde a luat ființă și un departament specializat de inginerie cu predare exclusivă în limbile germană, engleză și franceză.

În 1994, pe lângă Academia de Înalte Studii Militare, s-a creat *Centrul de perfecționare militară în limbi străine*, profilat pe două categorii de învățământ, respectiv: limbile armatelor țărilor vecine și cele ale țărilor membre NATO. Modulele de limbă engleză aplicată domeniului militar de perfecționare sunt conforme standardelor NATO pentru operațiuni și tehnică militară, precum și pentru activitate militară de birou. Aici, conținuturile sunt exclusiv originale.

Condiționările locale determină, uneori, și neajunsuri însă: există instituții de învățământ care nu beneficiază de o catedră de limbi străine proprie, care să creeze posibilitatea specializării profesorilor de limbă străină aplicată și adaptării unui profil de formare cum este cazul universităților din Craiova, Pitești, Brașov, Bacău. În această situație, profesori de limbă engleză nespecializată desfășoară seminarul de limbi străine la toate facultățile universității respective: tehnice, juridice, științe economice, construcții, sport. Conținuturile predate și obiectivele vizate nu sunt adecvate profilului acestor facultăți și nevoilor profesionale de învățare a limbii străine aplicate. Seminarul de limbă străină se desfășoară pe baza unor programe unice, nespecializate, care urmăresc doar menținerea și adâncirea nivelului de achiziții lingvistice și comportamentale generale.

Dezvoltarea curriculum-ului limbilor străine aplicate constituie un demers amplu, profund și de lungă durată și care presupune, uneori, depășirea unor constrângeri și dificultăți pe care numai timpul, experiența și efortul responsabil le pot înlătura.

3. Limba engleză aplicată domeniului financiar-bancar în Academia de Studii Economice, București

Elaborarea unui curs de limbă străină aplicată unui domeniu profesional este un proces dinamic care ține cont de nevoi, obiective, dar și de resurse pendinte de o serie de factori exogeni. Nivelul achizițiilor de limbă străină aplicată, formarea unor matrice lingvistice și comportamentale după parcurgerea cursului de către studenți este măsura eficienței cursului respectiv.

Experiența realizării manualelor de limbă engleză (*Economic English for Upper Intermediate, Development of Financial English Skills, Financial Communication, Financial Conventions*, ed. Aureus, 2004)⁽²⁾ pentru facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci Burse de valori din Academia de Studii Economice București constituie un model al adaptării cursului de limbă engleză la nevoile pieței forței de muncă specializate.

Realizarea programei și, respectiv, conținuturilor acestui curs a avut la bază o sinteză a principalelor modele curriculare de limbă străină pentru satisfacerea nevoilor de învățare ale studenților în domeniul economico-financiar. Astfel, selecționarea conținuturilor, atât a celor scrise, cât și a celor imprimate audio, s-a circumscris acestuia – burse de valori, financiar-bancar, asigurări – în crearea situațiilor de învățare, evidențierea categoriilor gramaticale și lingvistice specifice domeniului, adoptarea celor mai eficiente metode, tehnici și strategii de predare și formare a abilităților de achiziționare directă și nemijlocită a cunoștințelor din domeniu prin intermediul instrumentului de comunicare al limbii străine aplicate.

Modelul de *curs centrat pe procesul de învățare* a furnizat tehnicile adaptabile tipologiei individuale de învățare a studenților, în vreme ce modelul *centrat pe abilități* a condus la identificarea sarcinilor de învățare formatoare de abilități de comunicare scrisă și orală, de comportamente lingvistice specifice domeniului profesional vizat.

Etapele elaborării conținuturilor au ținut cont de condiționările generale, dar și cele specifice ale implementării unui program curricular:

- elaborarea syllabus-ului corespunzător planului de învățământ al facultății;
- identificarea conținuturilor modulate și adaptate nevoilor și experiențelor de învățare a viitorilor specialiști financiari sub formă de suport scris, audio și video, și corelarea acestora la nivelul diferitelor registre lingvistice;
- realizarea acelor tipuri de exerciții și sarcini de învățare care să stimuleze achiziționarea de competențe lingvistice și să faciliteze transferul de

cunoștințe specifice obiectelor de studiu din planul de învățământ prin intermediul instrumentului de comunicare și de lucru al limbii străine;

- selectarea conținuturilor s-a realizat astfel încât să înlesnească evaluarea individuală și de grup a progreselor realizate.

Experimentul realizării unor manuale de limbă engleză aplicată domeniului financiar-bancar destinate studenților Facultății de Finanțe, Asigurări, Bănci, Burse de Valori din Academia de Studii Economice București reprezintă concretizarea unei încercări de reformă a modelelor curriculare pe baza concluziilor desprinse din studiile referitoare la acest subiect, dar și pe baza cerințelor de competență lingvistică aplicată specifică pieței forței de muncă din România. Scopul acestuia nu este asigurarea formării tehnice a viitorilor specialiști, ci crearea disponibilităților de acumulare autonomă în limba străină a cunoștințelor economico-financiare și formarea deprinderilor de utilizare a instrumentului limbii străine specializate în raporturile de comunicare profesională.

Cursul de limbă engleză aplicată a fost astfel conceput, încât să satisfacă cutumele de predare și învățare ale profesorilor și studenților, dar să introducă și sistemele noi, flexibile, modulate, motivante ale noilor tehnici și metode pedagogice comunicative moderne, a căror eficiență este confirmată de practica formării profesionale.

Sursele ce au stat la baza elaborării conținuturilor manualelor sunt în totalitate originale și specifice activității bancare, de asigurări și piețelor financiare. Acestea au fost prelucrate și adaptate nevoilor și capacităților progresive de înțelegere a studenților, dar și obiectelor de studiu cuprinse în planul de învățământ al facultății: matematici economice, economie politică, informatică economică, contabilitate, instrumente de plată etc. Bunăoară, textele scrise păstrează trăsăturile formale ale limbii engleze culte din punct de vedere al gramaticii și vocabularului, în vreme ce imprimările audio și video însoțitoare au în vedere limba engleză ca instrument de lucru profesional vorbită de nativi, dar și nenativi. În ceea ce privește structura și forma componentei scrise a suportului de curs, s-a insistat pe folosirea unor precepte pe care studiile experților în lingvistică, pedagogie, dar și experiența le-au confirmat.

Prezentarea multi-media a conținuturilor formează și exersează abilitățile de înțelegere ale studenților nu numai prin activități și sarcini de învățare de lectură și scriere, ci și ascultare, vizionare de material didactic audio-video. Acestea stimulează nu numai acumulările de limbă profesională, ci și justificarea studenților de a adopta anumite comportamente sociale și lingvistice în lumea afacerilor financiar-bancare.

Se remarcă unitatea de structură a capitolelor în cadrul cărora se realizează experiențe de învățare variate, în concordanță cu obiectivele avute în vedere de unitatea de conținut. Experiența a demonstrat că prezentarea obiectivelor la începutul unităților de conținut își probează efectele pozitive, aceasta având rolul de a stimula, motiva și stârni curiozitatea, contribuind la potențarea capacității de concentrare și asimilare a studenților. Obiectivele unităților de conținut fac referire la

- nivelul abilitățile de comunicare profesională pe care cursanții urmează să le achiziționeze la finalul studiului capitolului respectiv;
- standardele utilizării vocabularului general și de specialitate, reprezentativitatea unor reguli de gramatică pentru domeniul profesional avut în vedere;
- comportamentele de limbă corespunzătoare unor funcții lingvistice care urmează a fi asimilate pe parcursul capitolului respectiv.

Obiective prezintă, de fapt, conținutul pe scurt al unității structurale, facilitând un prim contact cu acesta, definind nivelul la care aceste conținuturi urmează să fie învățate.

Un prim exercițiu urmărește stimularea interesului pentru conținutul de fond al unității prin întrebări al căror răspuns se construiește prin lucru în echipă, prin tehnici comunicative, care înlocuiesc sarcinile de învățare consecutive, clasice. Acest tip de exercițiu are drept scop, pe de-o parte, stimularea socializării cursanților, a colaborării în echipă, dar și formarea capacităților de exprimare liberă a propriilor opinii în vederea pregătirii pentru luarea deciziilor manageriale. Sarcinile de învățare simultane au, de asemenea, în cadrul tehnicilor comunicative, rolul de a crea disponibilitatea comunicării, având menirea de a înlătura inhibițiile care se creează în comunicarea verticală. Exercițiile introductive variază din punct de vedere al consistenței, dar și al registrelor (scris, vorbit, ascultat) în funcție de scopurile urmărite de unitatea respectivă, dar și de natura profesională a acestuia.

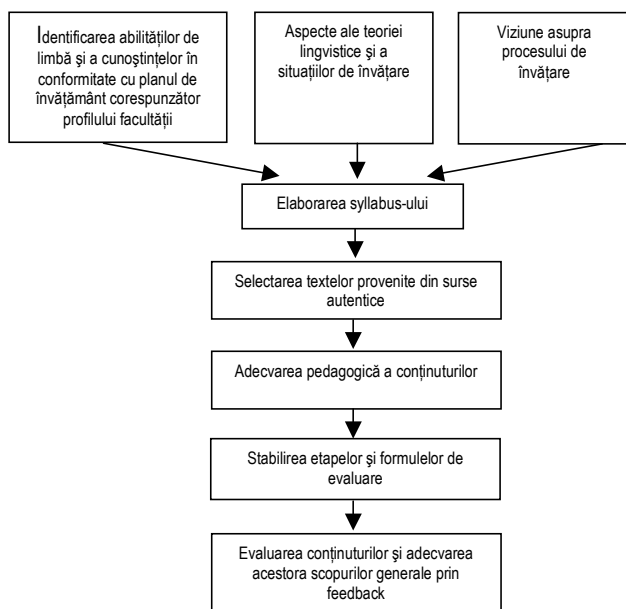
Textele introduc structuri gramaticale și terminologice specifice domeniului profesional vizat, iar sarcinile și activitățile de învățare sunt concepute să dezvolte abilități practice precum: pregătirea și prezentarea orală a unei probleme profesionale ce presupune un proces decizional (Oral Presentation), introducerea în atmosfera academică internațională (Higher Education); adaptarea primară la un loc de muncă specific – A Day in the Life of a Bank, Stock Exchange, Insurance. Exercițiile sunt adaptate naturii subiectului,

dar și nivelului general de pregătire al studenților, lăsând în același timp câmp liber de desfășurare fiecărui profesor, care le poate ameliora, adapta conform propriei experiențe și preferințe didactice.

În ceea ce privește tehnologia pedagogică, manualele nu impun un anumit stil de lucru: studiul individual, repetiția, memorizarea, lucrul cu dicționarul au drept scop reponsabilizarea procesului de asimilare la nivel individual, autonom, constituind etapa pregătitoare a comunicării participative a studenților.

În vreme ce conversația introductivă și euristică de la începutul unităților reordonează și restructurează informațiile cu care cursanții au avut un contact cognitiv anterior la alte obiecte de studiu, conversația de consolidare și verificare are rolul de evaluare a nivelului și calității asimilării și însușirii noilor structuri informaționale, lingvistice și gramaticale specifice domeniului de aplicație. Sarcinile de învățare corespunzătoare asimilării comunicării scrise antrenează activitatea didactică la nivel individual, dar și de grup. Studiul de caz, specific obiectelor de studiu cu caracter aplicativ, exersează toate componentele asimilării și treptele acestora până la nivelul superior al modelării și prelucrării individuale. De exemplu, exercițiul prezentării orale are drept scop formarea abilităților de selecție, prelucrare și reordonare a informațiilor pe baza unor noi coordonate și prezentarea orală a acestora în fața unei audiențe care este antrenată într-un proces evaluative și decizional de grup. Tehnicile didactice de asociere a unui scop activității de lectură are drept obiectiv formarea abilităților de identificare și selecție a unor idei, opinii, noțiuni prin lectură extensivă (skimming) sau urmărirea detaliilor prin lectura de tip intensiv (scanning). Percepția manipulării gândirii (manipulative thinking skill) în vederea identificării atitudinii reale a autorului emitent de ipoteze, descoperirea semnificației unor cuvinte specializate necunoscute în lectura la primă vedere, reprezintă, de asemenea, tehnici didactice de încurajare a studiului individual și statornicirea unei relații firești între obiectele de studiu din planul de învățământ și instrumentul de comunicare pe care îl reprezintă limba străină.

În urma unei analize selective a criteriilor și formulelor didactice care stau la baza concepției diferitelor tipuri de manuale ESP, a fost elaborată o strategie proprie în conceperea acestor materiale. Identificarea principiilor, criteriilor și etapizarea operațiunilor menite să conducă la elaborarea și perfecționarea conținuturilor E.S.P privesc:

Modelul de mai sus are în vedere posibilitatea înnoirii și perfecționării continue atât a conținuturilor specializate formatoare de deprinderi și comportamente lingvistice specifice domeniului financiar-bancar și de asigurări, cât și a sarcinilor de învățare specifice, printr-un proces de feedback permanent. În prezent aceste conținuturi se folosesc la cursul de Master DAFI, Management financiar și piețe de capital.

Concluzii

Reforma modelelor curriculare nu este limitată în timp și nu este de natură statică, ci, dimpotrivă, constituie un proces îndelungat, cu implicații de amploare la toate nivelurile sociale, profesionale, începând cu actul decizional de politică educativă și terminând cu segmentul efortului individual al profesorului de la catedră. În țara noastră, acest proces mai are de parcurs etape importante, care reprezintă efortul de integrare a învățământului vocațional al limbilor străine la dezvoltarea economică a țării ținând cont de eficiența coordonatelor profesionale ale Uniunii Europene. Însușirea competențelor de comunicare într-o limbă străină contribuie atât la constituirea și evoluția culturilor profesionale, cât și la formarea și adâncirea personalităților profesionale, reprezentând o necesitate sine qua non pentru ca România să-și reocupe o meritată poziție europeană nu numai în plan politic și economic, dar și în cel intelectual, educativ. Studiul intensiv ESP la nivelul învățământului universitar la toate specializările este de natură să aducă o contribuție importantă în această privință.

Note

⁽¹⁾ PROSPER - Project for Special Purpose English in Romania – Proiect internațional finanțat de guvernul Marii Britanii începând din 1992 care privește specializarea profesorilor de ESP din România

⁽²⁾ titlurile manualelor de limbă engleză aplicată domeniului financiar-bancar pentru studenții Facultății de Asigurări, Bănci, Burse de Valori din Academia de Studii Economice București

Bibliografie

Blundell, J. A., Middlemiss, M.M.G. (1982). *English for Business and Commercial World*, Oxford University Press
 Brumfit, C. (1984). *Communicative Methodology In Language Teaching*, Cambridge University Press
 Candlin, C.N., „Syllabuses Design as a Critical Process”, *Language Learning and Communication*, 2,3/1984
 Candlin, Ch. (1981). *The Communicative Teaching of English*, Longman House

Cristea, S., „Proiectarea pedagogică în perspectiva reformei învățământului”, *Revista de Pedagogie* nr. 3-4, 1994
 Dumitru, Maria, „Utilizarea performanță a subconștientului uman în învățarea limbilor străine”, *Revista de pedagogie*, nr. 5-7, 1994
 Dumitriu, Rodica, „Predarea comunicativă a limbii engleze în școlile din România”, *Revista de pedagogie* nr. 5-7, 1994
 Ferguson, N.; O'Reilly, M. (1979). *English for International Banking*, Evans, London

- Hutchinson, T.; Waters, A. (1985). *ESP at Crossroads*, Swales Printing House, London
- Hutchinson, T., Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*, Cambridge University Press
- Johnson, K. (1996). *Language Teaching and Skill Learning*, Blackwell Publishers, Ltd
- Kennedy, Ch., Bolitho, R. (1990). *English for Specific Purposes*, MacMillan Publishers, London
- Lisievi, P., „Calitatea învățământului și curriculum-ul”, *Revista de pedagogie*, nr. 3-4, 1994
- Maldamach, Th., Ann (1991). *Classroom Interaction*, Oxford University Press
- Morgan, J., Rivoluceri, M. (1986). *Teaching Vocabulary – Techniques, Exercices*, Oxford University Press
- Munby, J. (1978). *Communicative Syllabus Design*, Cambridge University Press
- Neville, T. (1989). *General Principles of Curriculum Development*, Oxford University Press
- Nicolescu, V., „Studii internaționale de evaluare a rezultatelor școlare”, *Revista de pedagogie* nr. 4, 1995
- Novicovici, E. „Folosirea Instruirii programate în predarea limbilor străine”, *Revista de pedagogie*, nr. 3-4, 1992
- Nunan, D., (1998). *Syllabus Design*, Oxford University Press
- Radu, I.T. (1981). *Teorie și Practică în evaluarea eficienței învățământului*, EDP
- Spolski, B. (1989). *Conditions for Second Language Teaching*, Oxford University Press
- Sterne. H.H. (1991). *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford University Press
- Vaideanu, G. „Incidențe ale Reformei conținuturilor asupra altor componente ale sistemului de educație”, *Revista de pedagogie* nr. 3-4, 1994
- Wong, R., Ranlerson, J. D. (1974). *A Guide to Systematic Instructional Design*, Educational Technology Publications, Englewood Cliffs, N.J.